

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

**PRIPOROČILA
ZA USPEŠEN PREHOD OTROK IZ VRTCAV ŠOLO**

mag. Janja Cotič Pajntar in Nives Zore

Ljubljana, 9. julij 2018

Pomen prehodov v zgodnjem otroštvu

Za otroke in njihove družine je prehod iz vrtca v šolo pomemben mejnik v življenju in izobraževanju otrok. Pomeni novo izkušnjo, ki lahko povzroči tako navdušenje kot nelagodje ali negotovost. Če imajo otroci in njihove družine pozitivne izkušnje s preходом iz vrtca v šolo in samim začetkom šolanja, pridobijo pozitivne izkušnje in zaupanje za vse nadaljnje prehode v izobraževanju.

Prehodi v izobraževanju morajo otrokom zagotavljati kontinuiteto izkušenj v njihovem lastnem učenju, zato prehodi v izobraževanju zahtevajo politike, postopke in prakso, ki spodbujajo in omogočajo občutljivo/mehko izvajanje prehodov, skladnost ključnih odnosov, povezovanje znotraj in med institucijami, vodenje in prenos ustreznih informacij o otroku in njegovi družini, s soglasjem staršev, ter tesno sodelovanje staršev in ustreznih strokovnjakov, če je to potrebno. Prepričani smo, da lahko vrtec, s strokovnim znanjem o načinu učenja in značilnostih predšolskih otrok vseh strokovnih delavcev, ki so zaposleni v vrtcu, zelo pomembno prispeva k mehkeemu izvajanju prehodov z mnogimi dejavnostmi, ki jih lahko organizira tako za otroke, kot za njihove starše.

Predšolski otroci pogosto, pred preходом v šolo, doživijo številne druge prehode, npr. od doma v vrtec, med različnimi vrtci, med oddelki v vrtcu, med različnimi oblikami varstva, med domom in drugimi organiziranimi dejavnostmi, in s tem iz enega načina dnevne rutine v drugega. Zgodnja otrokova leta so torej zaznamovana z začetki teh različnih prehodov, zato imajo prav vrtci, v katerih običajno otrok preživi pomemben del dneva, v daljšem časovnem obdobju (v vrtec je lahko otrok vključen pet let), izjemno pomembno vlogo pri postavljanju trdnih temeljev za zagotavljanje kontinuitete izkušenj v učenju majhnih otrok.

Za razumevanje prehodov so najpomembnejši socialno-kulturni dejavniki, saj otrok in njegovo okolje nista ločeni entiteti. Izkušnje, ki si jih je otrok že pridobil, vplivajo na hitrost njegovega prilagajanja in ustreznost/»brez stresnost« različnih prehodov. Ob vsakem preходу otrok zapusti znano okolje, čeprav morda le začasno, kjer ima že vzpostavljen občutek lastne identitete in pripadnosti, in preide v novo okolje, ki ga ne pozna in obvlada. To postavlja v otrokovem življenju vprašanje kontinuitete in diskontinuitete, zato je nujno, da prehodi potekajo preiščeno in na občutljiv, odziven in nemoteč način ter da otrok ne spravlja v stres.

Prehod iz vrtca v šolo

Dockett in Perry (2002)¹ sta opredelila dva pomembna vidika pripravljenosti otroka na šolo, ki sta pogosto prezrta, tj. pomen otrokove sposobnosti oblikovanja zanj smiselnih odnosov in razumevanje vprašanj in situacij z otrokove perspektive (kako otrok to doživlja, kaj si pri tem misli, kako se počuti...)². Ista avtorja tudi poudarjata, da sta za otroke najpomembnejša dejavnika na prehodu v šolo poznavanje pravil ter možnost sklepanja prijateljstva in druženje s prijatelji.

Referenčne raziskave (Dockett in Perry, 2002, Fabian in Dunlop, 2002, Keinig, 2002, Cassidy, 2005, O'Kane in Hayes, 2006)³ poudarjajo pomen nemotenih in mehkih prehodov med institucijami v samem predšolskem obdobju in dolgoročnim vplivom izkušenj, ki jih je otrok imel ob teh prehodih, na vse kasnejše prehode, še posebej na prehod iz vrtca v šolo. Uspeh v prejšnjih prehodih lahko pozitivno vpliva na nadaljnje prehode, zato je potrebno otroke ob vseh prehodih ustrezno podpreti.

Temeljni cilj pri prehodu otrok iz vrtca v šolo je podpora otrokom, da se v novem okolju, tj. v šoli, dobro počutijo in da postopoma razvijejo veščine sobivanja med vrstniki in v novih pogojih, s podporo strokovnih delavcev.

Otroci se običajno veselijo, da bodo postali prvošolčki, vendar se pogosto zgodi, da se v šoli, takoj po sprejemu, srečajo s povsem drugačno situacijo, kot so jo do sedaj poznali in soustvarjali. Srečajo se z velikostjo šole in njenih prostorov, z drugačno organizacijo in namembnostjo prostorov na šoli, s šolskim zvoncem, z drugačno organizacijo časa in razporeditvijo dejavnosti, z učnim procesom, ki ni enak vzgojno-izobraževalnemu procesu v vrtcu, z velikim številom ljudi, in zanje tudi veliko »velikih« ljudi, saj so v vrtcu bili predvsem med »majhnimi ljudmi«, tj. otroki. Vse to so lahko sicer drobne malenkosti/podrobnosti z vidika odraslega, pri majhnem otroku pa gre za novo, nepoznano situacijo, v kateri lahko sinergija učinkov vseh teh dejavnikov, povzroča otroku velik stres in nelagodje in s tem prilagoditveno stisko.

¹ Dockett, S. and Perry, B. (2002). *Who's Ready for What? Young Children Starting School*. Contemporary Issues in Early Childhood, Volume 3, No. 1, pp. 67-89: <http://siolta.ie/media/pdfs/Research%20Digest%20-%20Transitions.pdf>

² Glej tudi Sally Peters, *Multiple perspectives on continuity in early learning and the transition to school*, Department of Education Studies, University of Waikato, New Zealand: <https://extranet.education.unimelb.edu.au/LED/tec/pdf/peters1.pdf>

³ Research Digest. Standard 13 Transitions. Siolta, The National Quality Framework for Early Childhood Education, CECDE: <http://siolta.ie/media/pdfs/Research%20Digest%20-%20Transitions.pdf>

Vloga šole

Otrok naj bi bil ob določeni starosti »pripravljen na šolo« vendar je zelo pomembno, da je predvsem šola »pripravljena na otroka«. To pomeni, da morajo vsi strokovni delavci, v vrtcu in v šoli, poznati in upoštevati temeljna vedenja o razvoju otroka in značilnostih njegovega učenja v tem obdobju. To je zavezujoče izhodišče, če otroka spoštujemo in ga vidimo kot kompetentnega v njegovem učenju in razvoju. Pri tem je izjemno pomembno, da se zavedamo, da sta v naši vzgojno-izobraževalni praksi v vrtcu in šoli učna/poučevalna načina različna, in da šestletni otrok predvsem potrebuje čas ter preprost, ljubeč in prijazen način, za prilagoditev na novo situacijo v vseh možnih vidikih.

Vse kar je otrok počel v prvih šestih letih svojega življenja, je pravzaprav učenje na njegov individualen način, z njegove perspektive, z njegovim tempom in interesi, ki se z vstopom v šolo, za istega otroka, ki je morebiti samo nekaj dni starejši kot je bil v vrtcu, popolnoma spremeni. To pomeni za otroka diskontinuiteto v njegovem učenju in življenju.

Ne smemo zanemariti tudi dejstva, da ima npr. 5 letni otrok, ki se v vrtec vpiše eno leto pred vstopom v šolo, ob vpisu v vrtec pravico do postopnega uvajanja v vrtec⁴, le eno leto starejši otrok, ki je še vedno majhen otrok, ki se vpiše v šolo, pa te možnosti nima. Zato velja premisliti o možnosti omogočanja in spodbujanja staršev, da preživijo določen čas v novem/šolskem okolju skupaj s svojim otrokom ob vstopu v prvi razred⁵. Še posebej bi ta možnost bila dobrodošla za starše, ki razmišljajo o odložitvi šolanja.

Vsa ta dejstva narekujejo ustrezen način dela strokovnih delavcev v prvem razredu osnovne šole, zato šolam priporočamo, da oblikujejo načrt uvajanja prvošolcev v šolo. Otroci morajo najprej imeti občutek, da so sprejeti, da se spoštuje njihova identiteta in potrebe, ter da sta podprti njihova ustvarjalnost in učenje na njim lasten način.

Da bi se otroci počutili dobro vključene ob prehodu v šolo morajo imeti zagotovljene izkušnje dobrega in občutka varnosti, možnost sodelovanja, možnost zasebnosti in umika od skupinske rutine, možnost počitka, možnosti za doseganje uspeha in da se izkažejo, podporo njihovim talentom in močnim področjem, možnost ustreznih načinov za uspešno komunikacijo ter pomoč pri vzpostavljanju odnosov med učenci in razvijanju občutka pripadnosti.

⁴ Kurikulum za vrtce, str. 15.

⁵ Glej tudi Research Digest. Standard 13 Transitions. Siolta, The National Quality Framework for Early Childhood Education, CECDE, str. 7.

Vloga vrtca

Pri zagotavljanju čim bolj mehkih in uspešnih prehodov iz vrtca v šolo za otroke in njihove starše, je potrebno zagotoviti sodelovanje vseh deležnikov (otroci, starši, strokovni delavci vrtca in šole, drugi strokovnjaki), ki so soudeleženi v prehodu, torej tudi vrtca.

Vloga vrtca je, da:

- zagotovi strokovnim delavcem in staršem, da se srečujejo in razpravljajo o vprašanih povezanih s pripravljenostjo otrok na šolo, še posebej v zadnjem letu pred vpisom njihovih otrok v šolo;
- strokovni delavci staršem predstavijo način učenja predšolskih otrok, način spremljanja učenja in napredka njihovih otrok v vrtcu;
- strokovni delavci starše seznanjajo o otrokovem razvoju in napredku na posameznem področju dejavnosti *Kurikula za vrtce* ter da jim na ustrezen način podajo povratne informacije o procesu učenja in napredka njihovih otrok;
- starše pravočasno seznanijo z ugotovitvami v primerih, ko otrok potrebuje dodatno podporo oz. pomoč zunanjih strokovnjakov, ter da staršem pri tem tudi pomagajo;
- zagotavlja možnosti otrokom za obiske šole in druge s tem povezane dejavnosti pred vpisom v prvi razred, ter da pri tem, na primeren način, seznanjajo otroke tudi z organizacijo in načinom življenja in dela v šoli;
- strokovni delavci pridobijo od staršev informacije o otrokovih izkušnjah ob morebitnih prejšnjih prehodih;
- strokovni delavci prosijo starše, da jih seznanijo z opažanji in spoznanji o njihovem otroku ter otrokovih potrebah (npr. potreba po počitku...);
- da strokovni delavci informacije, ki jim jih posredujejo starši o otroku jemljejo resno;
- zagotavlja šoli informacije o otroku, ki bodo v podporo uspešnemu prehodu, vendar vedno le v soglasju s starši;
- je proaktiven pri ustvarjanju in zagotavljanju formalnih in neformalnih povezav z drugimi institucijami in posamezniki v okolju, ki podpirajo uspešen prehod iz vrtca v šolo.

Prehodi otrok so torej zelo odvisni od učinkovitega sodelovanja med institucijami in starši, in zajemajo pravočasno posvetovanje o tej temi ter razvojno ustrezno in prijetno vključevanje otrok. Prehodi pomenijo spremembe na številnih ravneh, od dnevniških doživetij otrok v šoli na osebni ravni, do različnih kultur, identitet, vlog in statusov na širši ravni. Prehod za otroka ne pomeni le simboličnega napredovanja iz vrtca v šolo, pač pa zahteva zagotavljanje

kontinuitete izkušenj za otroka ter takšne postopke in prakso, ki spodbujajo občutljivo ravnanje in obvladovanje teh sprememb v dobro otroka.

Želimo si, da bi strokovni delavci s svojim strokovnim znanjem o učenju otrok v predšolskem obdobju in poznavanjem predšolskega otroka, staršem, v dialogu, pomagali pri razjasnitvi dilem, ki jih imajo starši s pripravljenostjo otrok za vstop v šolo, in v povezavi s preходом njihovih otrok v šolo.

Vrtec mora res izrabiti vsako razvojno obdobje tako kot je, vendar se mora hkrati tudi zavedati, da se vse izkušnje, ki jih otrok pridobi v letih, ko obiskuje vrtec, nalagajo in gradijo otrokovo znanje, sposobnosti, spretnosti, veščine in tako posredno vplivajo na otrokovo pripravljenost za vstop v šolo.

K Priporočilom za uspešen prehod otrok iz vrtca v šolo smo pripravili tudi pripomoček za strokovne delavce, v katerega bodo zapisovali dejavnosti, ki so jih v zadnjem letu pred vstopom otroka v šolo izvedli na posameznem področju dejavnosti *Kurikula za vrtce* ter ugotovitve spremljanja otroka na teh in nekaterih drugih področjih.

Zapis dejavnosti z ugotovitvami bo pripomogel k zagotavljanju kontinuitete otrokovih izkušenj na področju njegovega učenja in življenja na prehodu iz vrtca v šolo.

Na podlagi teh zapisov si bodo strokovni delavci šole lažje ustvarili objektivni vtis o načinu otrokovega učenja in strokovni podpori, ki jo je bil deležen v vrtcu.

Strokovne delavce vrtca pa bo beleženje teh zapisov sprotno vodilo oz. opominjalo na pomen zagotavljanja uravnoteženega izvedbenega kurikulumuma. To pomeni, da morajo strokovni delavci v vrtcih stalno spremljati in opazovati otroke ter načrtovati dejavnosti uravnoteženo, na podlagi ugotovitev, na vseh področjih dejavnosti *Kurikula za vrtce*. S tem prevzamejo svoj del strokovne odgovornosti za uspešnejši prehod otrok iz vrtca v šolo.

PRIPOMOČEK ZA ZAPIS IZVEDENIH DEJAVNOSTI IN SPREMLJANJE
OTROKA NA POSAMEZNEM PODROČJU DEJAVNOSTI KURIKULA ZA
VRTCE ZA USPEŠEN PREHOD V ŠOLO

Ime in priimek otroka: _____

Mesec in leto rojstva otroka: _____

Šolsko leto: _____

Področja dejavnosti Kurikula za vrtce:

GIBANJE	
Izvedene dejavnosti:	Ugotovitve spremljanja:
JEZIK	
Izvedene dejavnosti:	Ugotovitve spremljanja:
UMETNOST	
Izvedene dejavnosti:	Ugotovitve spremljanja:
DRUŽBA	
Izvedene dejavnosti:	Ugotovitve spremljanja:

NARAVA	
Izvedene dejavnosti:	Ugotovitve spremljanja:
MATEMATIKA	
Izvedene dejavnosti:	Ugotovitve spremljanja:

Dodatne informacije:

Ugotovitve:	
Otrokovo močno področje	
Področje/a, kjer otrok potrebuje dodatno podporo	
Govor in mišljenje	
Samostojnost	
Vztrajnost	
Reševanje konfliktov	

Vzgojiteljica:	Datum:
Pomočnica vzgojiteljice:	Datum:
Ravnatelj vrtca:	Datum:
Strinjam se s posredovanjem zapisanih ugotovitev šoli.	
Starši:	Datum:

Viri

Age-appropriate pedagogies for the early years of schooling: Foundation paper. Queensland Government Department of Education and Training, (2015):

<https://qed.qld.gov.au/earlychildhood/about/documents/pdf/age-appropriate-pedagogies-foundation-paper.pdf>

Brunauer, H. A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N., (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce.* Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Cotič Pajntar, J., in Zore, N. (2017). *Vključevanje v vrtcu.* 6. zvezek v Vključujoča šola. Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Dockett, S. and Perry, B. (2002). *Who's Ready for What? Young Children Starting School.* Contemporary Issues in Early Childhood, Volume 3, No. 1, pp. 67-89.

Kurikulum za vrtce, (1999), Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Ljubljana.

Research Digest. Standard 13 Transitions. Síolta, The National Quality Framework for Early Childhood Education, CECDE:

<http://siolta.ie/media/pdfs/Research%20Digest%20-%20Transitions.pdf>

Rutar, S., *Kako razumeti in uresničevati participacijo otrok v vrtcu?*, Sodobna pedagogika, 3/2012, str. 86-98.

Rutar, S., *Sociokulturni pristop pri spremljanju otrokovega razvoja in učenja v vrtcu*, Revija EI, UP 2013: https://pef.um.si/content/Zalozba/clanki_2013_06_st_1/7%20RUTAR.pdf

Sally Peters, *Multiple perspectives on continuity in early learning and the transition to school*, Department of Education Studies, University of Waikato, New Zealand:

<https://extranet.education.unimelb.edu.au/LED/tec/pdf/peters1.pdf>

Starting Strong V. Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education. OECD, 21. junij 2017.

Starting Strong 2017: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care. OECD 2017:

https://read.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong-2017_9789264276116-en#page7

Supporting successful transitions: School decision-making tool. Queensland Government Department of Education and Training, (2015):

<https://qed.qld.gov.au/earlychildhood/about/Documents/pdf/transition-to-school-decision-making-tool.pdf>

Prehod iz vrtca v šolo. Revija Šolsko svetovalno delo. Revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih, letnik XX, številka 3/4, Zavod RS za šolstvo, 2016.

Vigotski, S. L., *Mišljenje in govor*, (2010), Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani in Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete v Ljubljani.

Weikart, D. P. and Hohmann, M., (2005), *Vzgoja in učenje predšolskih otrok*, DZS, Ljubljana.

Informacije, gradiva in viri na temo prehodov pridobljeni tudi z:

- udeležbo svetovalke ZRSS za predšolsko vzgojo, Nives Zore, na delovni skupini ET2020-*Working Group Schools, Peer Learning Activity on »Continuity in learner development«*, 14. - 17. februar 2017, Lisbona.
- udeležbo svetovalke ZRSS za predšolsko vzgojo, mag. Janje Cotič Pajntar, na mednarodni okrogli mizi o predšolskih kurikulumih za 21. stoletje - *International round table on ECEC Curriculum Frameworks for the 21st Century*, Ministry of Education, Children and Youth of Luxembourg, v sodelovanju z The Bureau of the OECD Network on Early Childhood Education and Care, 12. in 13. junij 2018, Luksemburg.